SAMEN MAKEN WE HOUTEN

Inhoudsopgave

Voorwoord door wethouder participatie en communicatie

Hoofdstukken

1. Inleiding
2. Wat is participatie?
3. Participatie in Houten
4. Uitgangspunten
5. Aan de slag met participatie

Colofon

Voorwoord

Met genoegen presenteer ik de nieuwe participatievisie van de gemeente Houten. Een visie die niet alleen richting geeft aan hoe wij in Houten willen samenwerken, maar ook laat zien waar wij als gemeente voor staan: een open, betrokken en toekomstgerichte manier van besluiten nemen. Samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners.

Een nieuwe participatievisie is ook nodig. De invoering van de Omgevingswet, de aankomende doorontwikkeling naar een participatieverordening, de evaluatie van de ervaringen van inwoners met participatie, de gesprekken met de raadswerkgroep participatie en de kennis die wij opdeden met onze pilots en eigen verdiepend onderzoek, gaven een belangrijke impuls en richting voor een herijking van de visie uit 2017. Het vraagt van ons dat we nog duidelijker vastleggen waarom wij participeren, hoe wij dit organiseren en wat inwoners daarvan mogen verwachten.

De inzichten die we de afgelopen jaren hebben opgedaan, zijn zorgvuldig verwerkt in deze nieuwe visie. Daarmee bouwen we voort op wat al goed gaat en verbeteren we wat beter kan. Want participatie is geen vaststaand recept; het is een proces dat groeit, verandert en steeds beter wordt wanneer we open staan om te blijven leren.

Ik wil dan ook mijn dank uitspreken aan iedereen die heeft bijgedragen aan dit proces: inwoners, ondernemers, maatschappelijke partners, initiatiefnemers, leden van de raadswerkgroep participatie en de ambtelijke organisatie. Alle ideeën, de kritische blik en vooral de grote betrokkenheid, vormden belangrijke input voor deze visie. Samen zorgen we ervoor dat participatie in Houten verder tot bloei komt en niet alleen iets is wat we opschrijven.

Ik kijk ernaar uit om, met deze visie als kompas, het gesprek aan te gaan. Laten we blijven bouwen aan een mooi, beter en toekomstbestendig Houten.

Eveline Herben

Wethouder participatie en communicatie, namens het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Houten.

HOOFDSTUK 1. Inleiding

Daarom een visie

We leven in een tijd waarin inwoners steeds meer betrokken willen zijn bij hun directe leefomgeving en daarop ook invloed willen uitoefenen. Zij willen meepraten, meedenken en meebeslissen en het gevoel hebben dat hun inbreng daadwerkelijk verschil maakt.

In Nederland hebben we inmiddels wetgeving die inwoners hierin ondersteunt. Zo zijn we met de komst van de Omgevingswet als gemeente verplicht om vast te leggen hoe we participatie vormgeven en welke eisen daarvoor gelden. Daarnaast moeten gemeenten volgens het wetsvoorstel 'Versterking participatie op decentraal niveau,' de huidige inspraakverordening in 2026 verbreden naar een participatieverordening.

In Houten omarmen we deze ontwikkelingen. Wij zien de toegevoegde waarde van participatie aan de kwaliteit van onze besluitvorming en beleid. We geloven in de kracht van *onze inwoners. Hun ideeën, creativiteit, expertise en energie zijn onmisbaar om Houten steeds mooier en beter te maken. En omdat wij dicht bij onze inwoners willen staan, is het vanzelfsprekend dat wij hen uitnodigen om mee te denken en mee te doen. Om zo goed mogelijk te kunnen doen, is een duidelijke manier van werken met daarin heldere afspraken over hoe wij in Houten omgaan met participatie nodig: een participatievisie. Een visie als inspirerend kompas dat ons helpt bij het stellen van prioriteiten en het maken van strategische keuzes.

*met inwoners bedoelen we iedereen die in Houten woont, werkt, onderneemt en/of (maatschappelijk) actief is.

HOOFDSTUK 2. Wat is participatie?

Dit is participatie

Participatie is met elkaar de gemeente maken. Er zijn twee vormen van participatie.

Overheidsparticipatie – de gemeente sluit zich aan bij initiatieven uit de samenleving.
Overheidsparticipatie betekent dat de overheid – de gemeente - zich aansluit bij initiatieven die uit de samenleving komen: van burgers, buurten of maatschappelijke organisaties. De gemeente ondersteunt daar waar nodig met bijvoorbeeld advies, ruimte of geld.

Burgerparticipatie – de gemeente betrekt inwoners, ondernemers en partners bij plannen en beleid.
Bij burgerparticipatie gaat het om initiatieven die vanuit de overheid – de gemeente - komen. In dit geval betrekt de gemeente inwoners bij haar plannen en beleid. Met de invoering van de nieuwe Omgevingswet op 1 januari 2024 is bovendien het betrekken van inwoners bij ruimtelijke ontwikkelingen verplicht geworden. Dat geldt ook voor initiatieven van anderen, zoals die van projectontwikkelaars.

Participatie betekent dus veel meer dan alleen een zienswijze/bezwaar indienen of inspreken bij de raad. Door met elkaar in gesprek te zijn, zorgen we er met elkaar voor dat plannen beter aansluiten bij wat er echt leeft in de buurt, de wijk, de gemeente.

Ruimte voor inbreng

Er zijn verschillende manieren waarop we in Houten inwoners betrekken. Dat is afhankelijk van het onderwerp. Om die ruimte van inbreng te bepalen, gebruiken we in Houten de participatietrap. Deze trap geeft aan welke niveaus van participatie er bestaan. De trap heeft vier treden van ‘mee’.

Meeweten (informeren): de gemeente informeert inwoners over haar plannen of beleid. Inwoners hebben de mogelijkheid om vragen te stellen of te reageren. Een voorbeeld hiervan is een inloopavond of informatiebijeenkomst.

Meedenken (raadplegen of adviseren): de gemeente vraagt inwoners om mee te denken over opgaven en oplossingen. We inventariseren meningen, standpunten, ervaringen en ideeën. Een voorbeeld van meedenken is een enquête, flitspeiling, klankbord-, of expertisegroep.

Meewerken (samen doen of maken): de gemeente vraagt inwoners om mee te werken en gaat met hen in gesprek hierover. Het gesprek heeft als doel om samen tot een beter plan of beleid te komen. Een voorbeeld hiervan is een rondetafelgesprek of werkgroep.

Meebeslissen (samen beslissen): de gemeente laat de beslissing (deels) aan de inwoners over. Inwoners zijn dus (mede)bepalend voor het besluit. De gemeente neemt de input van de inwoners mee in haar besluitvorming. Denk bijvoorbeeld aan wijkbudgetten, een burgerberaad of bewonersinitiatieven.

HOOFDSTUK 3. Participatie in Houten

In Houten zijn we trots op hoe onze inwoners zich inzetten voor elkaar, hun buurt en onze gemeente. Deze betrokkenheid maakt Houten meer 'van elkaar.'

We vinden het belangrijk dat elk gesprek en elk contactmoment in het participatieproces zinvol is. Daarom zorgen wij ervoor dat, voordat wij aan de slag gaan, het duidelijk is wat het doel is van de participatie, hoe inwoners invloed kunnen uitoefenen en wat inwoners van het proces kunnen verwachten. Zo weten we met elkaar waar we aan toe zijn en hoe wij elkaar kunnen versterken.

Het organiseren en uitvoeren van een participatietraject is maatwerk. Hoewel er in Houten al veel participatie plaatsvindt, zien we ruimte om dit verder te ontwikkelen en te verbeteren. Onderstaande randvoorwaarden gaan ons hierbij helpen.

Randvoorwaarden voor burgerparticipatie

Om te bepalen of het zinvol is om inwoners bij een bepaald onderwerp te betrekken, maken we vooraf een bewuste afweging. En die afweging voldoet in principe aan elk van de volgende randvoorwaarden:

1. **Het betrekken van inwoners draagt bij aan**

- De kwaliteit van het maken van een plan, beleid, of de uitvoering ervan.
- Het verbeteren van de leefomgeving.
- Het in gesprek zijn met elkaar.

2. **Het onderwerp is voor de inwoners relevant en sluit aan bij hun belevingswereld.**
   Dit kan verschillend zijn per publieksgroep. Vooraf een goede publieksanalyse maken is daarom belangrijk. Ook om zeker te weten niemand over het hoofd te zien.

3. **Inwoners hebben werkelijk invloed.**
   Door op een goede manier met elkaar in gesprek te gaan en dat goed voor te bereiden volgens een vaste methodiek, maakt dat het voor de inwoners duidelijk is welke invloed ze kunnen uitoefenen. We halen op wat we echt kunnen gebruiken. En laten zien en weten wat er met de inbreng is gedaan.

4. **We hebben voldoende tijd, mensen en middelen.**
   Dit vraagt om het maken van stevige keuzes en/of prioritering.

Randvoorwaarden overheidsparticipatie

Bij initiatieven van inwoners sluit de gemeente graag aan als betrokken partij. Er is geen vaste manier om te bepalen hoe we meedoen, want ieder initiatief is uniek. Het belangrijkste is dat inwoners zich gehoord en serieus genomen voelen. We hanteren daarbij een ‘ja, mits’-houding: we kijken samen naar wat mogelijk is en waar onze rol ligt.

Dit kan bijvoorbeeld betekenen dat we meedenken over hoe een initiatief verder kan groeien, of hoe het past binnen bestaande processen. Soms kan een idee ook buiten de reguliere kaders vallen en dan bekijken we samen wat er nodig is om het toch te realiseren. En als we niet kunnen deelnemen of ondersteunen, leggen we duidelijk uit waarom. Zo begrijpt de initiatiefnemer onze rol én beperkingen.

Goede communicatie en afstemming zijn belangrijk. De initiatiefnemer speelt zelf een actieve rol in het betrekken van andere inwoners of betrokkenen. Als gemeente stimuleren we dit, zodat initiatieven samen met de gemeenschap tot bloei kunnen komen.

HOOFDSTUK 4. Uitgangspunten

Wij hebben negen uitgangspunten opgesteld die wij belangrijk vinden voor de manier waarop wij met participatie omgaan. Elk uitgangspunt omschrijft wat de samenleving van ons mag verwachten. Wij hebben de uitgangspunten opgesteld vanuit eerdere ervaringen en de evaluatie. En natuurlijk blijven wij, met alles wat wij gaandeweg leren, deze punten evalueren en waar nodig ook aanpassen.

Participatie is geen doel op zich. Het is een middel om een doel te bereiken, zoals verbetering van beleid of begrip voor een project. We bepalen vooraf of participatie mogelijk en zinvol is. We gaan voor kwaliteit, niet voor kwantiteit en te weinig tijd. Geen participatie om het participeren. Met elkaar in gesprek gaan heeft een meerwaarde.

Participatie is duidelijk zijn. We zijn open en transparant over het doel van participatie en de participatieruimte die er is. Niet alles kan, maar we staan binnen de vooraf bepaalde kaders open voor inbreng en ideeën. We communiceren helder en begrijpelijk. En we delen relevante informatie en deskundigheid zodat belanghebbenden hun eigen mening over het onderwerp kunnen vormen. Zo stemmen we de verwachtingen op elkaar af en zijn we daar vanaf het begin duidelijk over.

Participatie is maatwerk. Participatie is een complex proces dat niet altijd vooraf te overzien is en tussentijds om aanpassing kan vragen. We maken per opgave een participatie-aanpak op maat, waarbij de aard van de opgave centraal staat. De aanpak wordt afgestemd op het doel van participatie, de grootte en de impact van de opgave (impactroute 1,2, of 3), de behoeften van de belanghebbenden en de ruimte voor inbreng.

Participatie is betrouwbaar en voorspelbaar zijn. We vertalen de participatieaanpak naar een duidelijk participatieproces. Omdat elke participatieaanpak op maat is, volgen we een helder stappenplan om te komen van een participatievraag tot een participatieaanpak. Om vervolgens een duidelijk proces in te zetten voor communicatie en participatie. Op die manier zijn we betrouwbaar en voorspelbaar. Het stappenplan – de 4 sleutels van een relevant gesprek – staat uitgewerkt in de Leidraad Omgevingsinitiatieven en wordt uitgewerkt in de Participatiewijzer voor de gemeentelijke organisatie. De inrichting van het proces komt ook in de Participatiewijzer.

Participatie leidt niet altijd tot consensus. Participatie betekent niet dat de meerderheid van de betrokkenen het inhoudelijk eens is met het uiteindelijke resultaat. Een afweging voor het algemeen belang blijft nodig. Bovendien kunnen meningsverschillen over plannen en besluiten altijd blijven bestaan. Met andere woorden: 100% draagvlak bestaat niet.

Participatie mag inwoners niet overvragen. We willen voorkomen dat inwoners te vaak over onderwerpen bevraagd worden. Inwoners hebben een eigen keuze om wel of niet deel te nemen aan een participatieproces. Wat we wel hopen, is dat met een eenduidiger afweging en aanpak van participatie, we meer mensen enthousiast maken om (weer) mee te doen.

Participatie vraagt om aanpassingsvermogen en flexibiliteit in:
Het proces: het proces kan tussentijds worden aangepast om in te kunnen spelen op dat wat gezegd wordt en dat wat er op dat moment speelt.
Persoonlijke eigenschappen: om een participatieproces goed te kunnen begeleiden, moet de organisator in staat zijn om zich te verplaatsen in de ander en echt te luisteren naar wat er gezegd wordt.
Uitkomsten (verwachtingen): het is niet zeker welk resultaat een participatieproces oplevert. Als een proces beperkte opbrengsten oplevert, of er is weinig opkomst, dan is het participatieproces niet per definitie 'mislukt.'

Participatie vraagt om contact en communicatie tijdens het hele participatieproces, met duidelijkheid over wat de mogelijkheden zijn voor inwoners. We geven altijd een terugkoppeling over wat er met de inbreng van deelnemers gebeurt. En welke invloed het heeft op de besluitvorming.

Participatie vraagt om een open houding. We denken in mogelijkheden om initiatieven uit de samenleving te ondersteunen en faciliteren. Dat kan in de vorm van geld, expertise en informatie. We sluiten aan op de energie in de samenleving en gaan uit van ieders eigen kracht. We laten de regie bij de initiatiefnemer, maar geven tips en randvoorwaarden mee voor een goed participatieproces.

HOOFDSTUK 5. Aan de slag met participatie

Methodiek voor het voeren van relevante gesprekken

Omdat we in Houten zo goed mogelijk het gesprek met inwoners willen voeren, hanteren we de methodiek RelevantGesprek©. Deze methodiek is in de praktijk ontstaan en bestaat uit een aantal belangrijke onderdelen. Bovendien volgt de methodiek de indeling van projectmatig werken en is het de basis voor onze Participatie Leidraad Omgevingsinitiatieven.

Onderdelen methodiek

1. Een vragenlijst om te komen van vraag naar aanpak.
2. Een 'blauwdruk' van het proces om van aanpak naar uitvoering te komen in communicatie en participatie.
3. Participatieladder waarin het participatiedoel en ruimte voor inbreng de basis vormen.
4. Publieksanalyse: gebaseerd op de ringen van invloed (meeweten, meedoen, meewerken, meebeslissen) zodat duidelijk wordt met wie we in gesprek gaan en welke invloed diegene heeft.
5. Een tool om te komen tot een passende bijeenkomst.

Door de stappen in deze methodiek nauwkeurig te volgen en in te vullen, kom je met elkaar van een participatievraag tot een participatie aanpak. Vanuit deze aanpak rollen we vervolgens het proces verder uit door de uitvoeringsstappen met elkaar te volgen. Door met elkaar op deze manier te werken -van vraag, naar aanpak, naar uitvoering- vermijd je de valkuilen en bepaal je met elkaar waarom en waarover (en waarover niet) je met de samenleving in gesprek gaat.

Rolverdeling bij participatie

De gemeenteraad, het college, de gemeentelijke organisatie en de deelnemers hebben in ieder participatieproces een bepaalde rol. Deze rol is niet altijd hetzelfde. In dit hoofdstuk beschrijven we wie welke rol heeft.

De gemeenteraad

De gemeenteraad vormt het algemeen bestuur en heeft verschillende rollen bij een participatieproces. De raad heeft een kaderstellende rol door het vaststellen van de participatievisie en -verordening. Daarnaast controleert de raad het college op de uitvoering van participatie en controleert of het participatieproces en de participatieopbrengst voldoen aan de gestelde kaders in de participatievisie en -verordening.

Ook heeft de gemeenteraad de verantwoordelijkheid om afwegingen te maken in het algemeen belang. De participatie is onderdeel van die afweging en staat beschreven in het raadsvoorstel. Bij bepaalde opgaven, vaak met een grote impact, legt het college de participatieaanpak aan de gemeenteraad voor in een startnotitie. Op basis hiervan kan de raad nog specifieke kaders of richting meegeven aan het participatieproces. Bijvoorbeeld welke groepen de raad graag zou betrekken. Of de mate van invloed die participanten zouden moeten hebben. Tot slot doet de gemeenteraad soms ook zelf aan participatie met inwoners.

Het college van burgemeester en wethouders

Het college is als dagelijks bestuur verantwoordelijk voor de voorbereiding van de besluitvorming en de uitvoering van beleid dat hieruit voortkomt. Het college is in beginsel als 'initiatiefnemer' verantwoordelijk voor een heldere en open aanpak en uitvoering van participatie bij gemeentelijke plannen en beleid. Daarnaast legt het college verantwoording af aan de gemeenteraad.

De gemeentelijke organisatie

De organisatie voert de participatie bij plannen en projecten van de gemeente uit. Zij maakt het beleid, schrijft de inwonersbrieven, organiseert de bijeenkomsten en heeft contacten met de inwoners. Het college en de raad zijn de bestuurlijke opdrachtgevers. De organisatie zorgt er ook voor dat de participatie die we organiseren aan blijft sluiten bij de voorkeuren en behoeften van de samenleving. Dit vraagt om het actief onderhouden van contacten met betrokkenen, weten wat er speelt en de bereidheid om te blijven leren.

De deelnemers

De deelnemers van het participatieproces zijn inwoners, ondernemers, ketenpartners, verenigingen en andere maatschappelijke organisaties. Wij verwachten van de deelnemers dat zij meedoen vanuit de Houtense visie en principes op participatie. We blijven naar elkaar luisteren en hebben begrip voor elkaars standpunten.

Handvatten en kaders

Deze participatievisie geeft handvatten en kaders over hoe we participatie in de gemeente Houten organiseren. Dat geeft voor initiatiefnemers (gemeente, inwoners, organisaties) duidelijkheid: zo werken we samen in Houten. Daarnaast maakt de visie helder wat we van elkaar kunnen verwachten in onze samenwerking en wat niet. Het doel van de

participatievisie is op een heldere manier uitleggen hoe inwoners van de gemeente Houten met de gemeente kunnen samenwerken en andersom.

Participatie is veel meer dan een beleidsdocument of een aantal afspraken en spelregels. Participatie moet je vooral doen. Daarom komt er een handzame Participatiewijzer voor de organisatie en is er een Leidraad Omgevingsinitiatieven.

Participatiewijzer

De Participatiewijzer is een hulpmiddel voor medewerkers van de gemeente die een participatietraject organiseren. In de Participatiewijzer staat een stappenplan om te komen tot een participatie-aanpak en uitvoering. Daarbij horen ook verschillende (hulp)middelen en checklists.

Leidraad Omgevingsinitiatieven

De Leidraad Omgevingsinitiatieven is een hulpmiddel voor initiatiefnemers wanneer zij zelf de participatie organiseren bij hun ruimtelijke plan. De Leidraad is ontwikkeld in aanloop naar de Omgevingswet.

Deze visie is gebaseerd op wat we al weten en doen.

- Monitoring Sociale Kracht.
- Onderzoek rekenkamer Amersfoort van 2024.
- Onderzoek verschillende logboeken van verschillende projecten.
- Literatuur (Logeion, de beroepsvereniging overheidscommunicatie en de RelevantGesprek© Academy)
- Onderzoek visies van verschillende gemeentes.

- In september 2025 hebben we participatie gemeentebreed geëvalueerd.
- De evaluatie Leidraad Omgevingsinitiatieven is in 2025 afgerond.
  De methodiek RelevantGesprek© en het Borgingshuis gebruiken we voor het inbedden van participatie in de gemeentelijke organisatie.

Colofon

Deze visie is gebaseerd op de visie uit 2017 en geactualiseerd op basis van gesprekken en ervaringen met inwoners, ondernemers, organisaties en partners van gemeente Houten. Aangevuld met de inbreng van de ambtenaren, college van burgemeester en wethouders, de gemeenteraad en de raadswerkgroep Communicatie en Participatie. De methodiek en de verschillende tools die we gebruiken hebben we met toestemming overgenomen van de RelevantGesprek© Academy. Verder zijn we geïnspireerd door verschillende participatievisies, zoals die van gemeente Culemborg, Hengelo, Deventer en Gooise Meren. Het onderzoek van de rekenkamer naar participatie in gemeente Amersfoort. En de trends van Logeion, de beroepsvereniging voor communicatieprofessionals in Nederland.